

سۇئال

ئەلچىلەر ھەققىدە ئىشىنىشنىڭ مەنىسى نېمە ؟

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

ئەلچىلەر ھەققىدە ئىشىنىش تۆۋەندىكى تۆت ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ :

بىرىنچى : ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ھەر بىر ئۆممەتكە ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئۇلارنى يالغۇز ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىشقا ، ئۇنىڭدىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان نەرسىنى ئىنكار قىلىشقا دەۋەت قىلىدىغان ئەلچى ئەۋەتكەنلىكىگە ، ھەمدە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ راستچىل ، ھەقىقەتنى سۆزلەيدىغان ، توغرا يوللۇق ، ئەقىل-پاراسەتلىك ، تەقۋادار ھەم ئىشەنچلىك ئىكەنلىكىگە ، ۋە ئۇلارنىڭ ئاللاھ ئۇلار بىلەن ئەۋەتكەن نەرسىنىڭ ھەممىسىنى يۇشۇرماستىن ، ئۆزگەرتىمەستىن ، ئۇنىڭغا ئۆز ئىچىدىن بىرەر ھەرپ قوشۇپ ياكى كىمە يېتمەستىن يەتكۈزگەنلىكىگە قەتئىي ئىشىنىش . **ئەلچىلەرنىڭ ۋەزىپىسى پەقەتلا ئوچۇق يەتكۈزۈش .** [نەھىل(ھەسەلھەرىسى) : 35]

ھەمدە ئۇلارنىڭ ئەۋۋىلىدىن ئاخىرقىسىغىچە دەۋىتىنىڭ ئىبادەتنىڭ يىلتىزى ۋە ئاساسىغا ، يەنى ، ئىبادەتنىڭ ئىتىقاد ، سۆز ۋە ئىش-ئەمەل جەھەتتىكى بارلىق تۈرلىرىنى يالغۇز ئاللاھقىلا قىلىش . ئۇنىڭدىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئىنكار قىلىشقا بىرلىككە كەلگەنلىكىگە قەتئىي ئىشىنىش . ئۇنىڭ دەلىلى : « سەئىدەن ظەلۇعەن ظەۋەتە تەلۇعەن صەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە : مەندىن باشقا ھىچ مەبۇد (بەرھەتق) يوقتىر ، مائىلا ظەبۇدەت قەلئەتار دەس ۋەھىع قەلدىق .»

[ئەنبىيا (پەيغەمبەرلەر) : 25]

سەئىدەن بىزدىن بەزى ظەۋەتتەن صەيغەمبەرلەر ئىچىدىن سوراسا باققىنكە ، مئەربان اللەدىن باشقا ظەبۇدەت قەلئەتار مائىلا ظەلۇعەن بەلئەلئەن قەلئەتار ؟ (صەيغەمبەرلەرنىڭ ظەلئەن اللەدىن غەيرەيغەمبەرلەر باشقا ظەبۇدەت قەلئەتار بارمۇ؟) [زۇخۇرۇف(ئالتۇن بىزەكلەر) : 45] ۋە باشقا نۇرغۇن ئايەتلەر بار .

پەرىز ئەمەل-ئىبادەتلەر ۋە شەرىئەتنىڭ تارماق مەسىلىلىرىگە كەلسەك ، ئاۋۇلارغا پەرىز قىلىنغان ناماز ، روزا ۋە باشقىلار بۇلارغا پەرىز قىلىنمىغان . ئاۋۇلارغا ھالال قىلىنغان نەرسىلەر ئاللاھ تەرەپتىن سىناق سۈپىتىدە بۇلارغا ھارام قىلىنغان .

سىلەردىن قايسىڭلارنىڭ ئىش-ئەمەلى ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سىناش ئۈچۈن [مۇلىك (پادىشاھلىق) : 2] ئۇنىڭ دەلىلى :

سىلەردىن ھەربىرىڭلارغا بىر قانۇن ۋە ئوچۇق يول بەلگىلىدۇق . [مائىدە(داستىخان) : 48]

بۇخارىي (3443) ، مۇسلىم (2365) نىڭ سەھىيەدە ئەبۇ ھۇرەيرىدىن نەقىل قىلىندىكى ، ئاللاھ ئەلچىسى (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : **پەيغەمبەرلەر بىر ئاتىدىن تۇغۇلغان قېرىنداشلارغا ئوخشايدۇ . ئۇلارنىڭ ئانىلىرى باشقا-باشقا ، لىكىن دىنى بىر .** يەنى ، پەيغەمبەرلەر يىلتىزدا بىردەك . ئۇ بولسىمۇ ئاللاھ ھەر بىر ئەلچىنى ئۇنىڭ بىلەن ئەۋەتكەن، ئۇ چۈشۈرگەن ھەر بىر كىتاب ئۇنى ئۆز ئىچىگە ئالغان تەۋھىد (ئاللاھنىڭ بىرلىكى تەلىماتى) . بىراق ئۇلارنىڭ قانۇن-شەرىئەتلىرى بۇيرۇق-پەرمانلار ، توسۇق-چەكلىمىلەر ھەمدە ھالال ۋە ھارام قىلىش جەھەتلەردە ھەرخىل بولغان . چۈنكى ئۇلار بىر ئاتىدىن تۇغۇلغان قېرىنداشلار بولۇپ ، ئۇلارنىڭ ئاتىسى بىر ، ئانىلىرى باشقا-باشقا . ھەمدە كىمكى ئۇلارنىڭ قايسى بىرىنىڭ ئەلچىلىكىنى ئىنكار قىلىدىكەن ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىنكار قىلغان بولىدۇ . ئاللاھ دىگەندەك :

نۇھ خەلقى ئەلچىلەرنى يالغانغا چىقاردى . [شۇئەرا(شائىرلار): 105] گەرچە ئۇلار نۇھنى يالغانچىغا چىقارغاندا ئۇنىڭدىن باشقا ئەلچى بولمىسىمۇ ، ئاللاھ ئۇلارنى بارلىق ئەلچىلەرنى يالغانچىغا چىقارغۇچىلار دەپ سۈپەتلىدى . ئىككىنچى : ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئىسمىنى بىلگەنلىرىمىزگە ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

« **صەيغەمبەر صەرۋەردىمۇ تەرىپلىدىن ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :**

« **صەيغەمبەر صەرۋەردىمۇ تەرىپلىدىن ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :**

بەزى صەيغەمبەرلەر ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

بەزى صەيغەمبەرلەر ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

[بەقەرە (ئىنەك): 285]

سەئىدەن ئىككىنچى بەزى ھەقىقەتەن نىزىدەن صەيغەمبەرلەر ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

بەزى صەيغەمبەرلەر ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

[غافىر(كەچۈرگۈچى): 78]

ھەمدە بىز ئاخىرقى پەيغەمبەرنىڭ بىزنىڭ پەيغەمبەرىمىز مۇھەممەد (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئىكەنلىكىگە ، ھەمدە ئۇنىڭدىن كىيىن پەيغەمبەر يوقلۇقىغا ئىشىنىمىز . ئاللاھ ئېيتقاندەك : **مۇھەممەد ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئىكەنلىكىگە ، ھەمدە ئۇنىڭدىن كىيىن پەيغەمبەر يوقلۇقىغا ئىشىنىمىز . ئاللاھ ئېيتقاندەك : مۇھەممەد ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ئىكەنلىكىگە ، ھەمدە ئۇنىڭدىن كىيىن پەيغەمبەر يوقلۇقىغا ئىشىنىمىز . ئاللاھ ئېيتقاندەك :**

بەزى صەيغەمبەرلەر ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

بەزى صەيغەمبەرلەر ئىسمى بىلەن ئىشىنىمىز ، مەسىلەن : مۇھەممەد ، ئىبراھىم ، مۇسا ، ئەيسا ۋە نۇھ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) . ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن تىلغا ئېلىنغان، ئىسمىنى بىلمەيدىغانلىرىمىزغا ئومۇمى ئاتالغۇ بىلەن ئىشىنىشىمىز لازىم . ئاللاھ ئېيتقاندەك :

[ئەھزاب (قوشۇنلار) : 40]

بۇخارىي (4416) ، مۇسلىم (2404) سەئىد بىن ئەبۇ ۋەققاستىن نەقىل قىلدىكى ، پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) پەيغەمبەر تەبۇكقا چىقىپ كەتتى ھەمدە ئەلنى ئۆزىنىڭ ئائىلىسى قىلىپ تەيىنلىدى . ئەلى : " مەنى بالىلار ۋە

ئاياللارغا قاراشقا قويۇپ قويامسەن؟" دىدى . پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىدى :
سەن مىنىڭدىكى ئورنۇڭ ھارۇننىڭ مۇسادىكى ئورنىغا ئوخشاش بولۇشىغا رازى بولمامسەن . لىكىن مىنىڭدىن كىيىن پەيغەمبەر
يوق .

ھەمدە ئاللاھ ئۇنى باشقا پەيغەمبەرلەردىن ئارتۇق قىلدى ھەمدە كاتتا ئالاھىدىلىكلەرگە خاس قىلدى . ئۇلاردىن :

1- ئاللاھ ئۇنى جىن ۋە ئىنسانلارنىڭ ھەر ئىككى تۈرىگە ئەۋەتتى . ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر بولسا پەقەت ئۆزىنىڭ
خەلقىگىلا ئەۋەتىلگەندى .

2- ئاللاھ ئۇنىڭ دۈشمەنلىرىنىڭ قەلبىگە بىر ئايلىق مۇساپە دائىرىسىدە قورقۇنچ سىلىش بىلەن ئۇنىڭغا ياردەم بەردى .

3- زىمىن ئۇنىڭغا نامازگاھ ۋە پاك قىلىندى .

4- غەنىمەتلەر ئۇنىڭغا ھالال قىلىندى . ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ھىچقايسىسىغا ھالال قىلىنمىغاندى .

5- كاتتا تىلىۋىلىش (شاپائەت قىلىش) . ۋە باشقا نۇرغۇن ئالاھىدىلىكلەر .

ئۈچۈنچى : ئۇلار ھەققىدە ئاڭلانغان توغرا خەۋەرلەرگە ئىشىنىش .

تۆتىنچى : بىزگە ئەۋەتىلگەن ئەلچىنىڭ قانۇنىغا ئەمەل قىلىش . ئۇ بولسا ئاخىرقى پەيغەمبەر مۇھەممەد (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە

ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) بولۇپ ، ئۇ بىرلىق ئىنسانلارغا ئەۋەتىلگەن . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : **صِرْطُ رُؤسِ عِضْرَئِثْ بَعْلَتِ**

قَسَمَةَ مَكِّعَ ، ظِلْزَالِ (يَتَنَعِ مَذْنَابِ عِقْلَارِ) ظَا زَارِ عَارِ عَسَدِ عَكِّ دَةَ تَالِشْقَا سَتْنَعِ هَا كِمِ حَقْعَرِ عَشْقَا تَتَكْلَعِصْ قَعْلِمِ عِفْعَعَةِ ، ظَانِدَعِن

سَتْنَعِثْ حَقْقَارِ غَانِ هَا كِمِ عِثْضَةِ ظِلْزَالِ رِنَعِثْ دَعْلَعِرِ عَدِ عَكِّ قَعْلَحَةِ غَذْمِ بَوْلِ سَعْمِذِ يَوْ قَالِمِ عِفْعَعَةِ وَ ظِلْزَالِ صِئِنَلَتِي

بويسىذىمىغىچە ظىمان ظىيتقان بولمايدى . [نىسا (ئاياللار): 65]

بىلىش كىرەككى ، ئەلچىلەر ھەققىدە ئىشىنىش تۆۋەندىكى كاتتا مۇبىلەرنى بىرىدۇ:

1- ئاللاھنىڭ بەندىلىرىگە بولغان رەھىم-شەپقىتى ۋە غەمخورلىقىنى بىلىش . چۈنكى ئۇ ئۇلارنى ئاللاھنىڭ توغرا يولىغا

يىتەكلەشكە ، ئۇلارغا ئاللاھقا قانداق ئىبادەت قىلىشىنى ئۇقتۇرۇشقا ئەۋەتتى . چۈنكى ئوقۇل ئىنسان ئەقلى ئۇنى تونۇپ

يىتەلمەيدۇ .

2- بۇ كاتتا نىيەت ئۈچۈن ئۇنىڭغا تەشەككۈر بىلدۈرۈش .

3- ئەلچىلەرنى (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇلارغا بولسۇن) سۆيۈش ، ۋە ئۇلارنى ئۇلۇغلاش ، ھەمدە ئۇلارنى ئۇلارغا

لايىق راۋىشتە تەرىپلەش . چۈنكى ئۇلار ئۇلۇغ ئاللاھنىڭ ئەلچىلىرى . ھەمدە ئۇلار ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ، ھەمدە ئۇنىڭ

ئەلچىلىكىنى يەتكۈزۈش بىلەن بولدى . بەندىلىرىگە نەسىھەت قىلدى .

ھەمدە ئاللاھ ياخشى بىلىدۇ .

[ئەبھلام سۇننەتۇل مەنشۇرە 97-102 ، پېشىۋا ئىبىنۇ ئۇسەيمىننىڭ ئۈچ ئاساسىنىڭ شەرھى 95،96 ب گە قاراڭ .]